

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΟ

Μήδεια
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

Ερωτήσεις που δόθηκαν σε δοκίμια Ενιαίων / Εισαγωγικών Εξετάσεων

για τα ΑΕΙ

1. Να διαχωρίσετε τα σύμφυτα και επίκτητα γνωρίσματα και τη διαφορετική αντιμετώπισή τους εκ μέρους της κοινωνίας. Αναφέροντας αυτά τα επιχειρήματα τι προσπαθεί να επιτύχει ο Πρωταγόρας αναφορικά με το διδακτό της αρετής;

[Ενιαιές 2002 - 2003, Α']

Γιατί για όσα κακά πιστεύουν οι άνθρωποι, ο ένας για τον άλλον, ότι τα έχουν από τη φύση ή από τύχη, κανείς ούτε θυμώνει ούτε συμβουλεύει ούτε διδάσκει ούτε τιμωρεί όσους τα έχουν, για να πάψουν να είναι τέτοιοι, αλλά τους λυπούνται· στους άσχημους λόγου χάρη, τους κοντούς ή αδύνατους, ποιος είναι τόσο ανόητος ώστε να επιχειρεί να τους κάνει κάτι από αυτά που είπα; Γιατί ξέρουν, νομίζω, ότι από την φύση και την τύχη έρχονται στους ανθρώπους οι καλές αυτές ιδιότητες και οι αντίθετές τους· όσα αγαθά όμως νομίζουν ότι τα αποκτούν οι άνθρωποι από επιμέλεια, άσκηση και διδασκαλία, όταν κανείς δεν τα έχει, αλλά έχει τα αντίθετά τους κακά, για αυτά είναι που έχουμε και τους θυμούς και τις τιμωρίες και τις παραινήσεις.

2. Ποια ήσαν τα κυριότερα χαρακτηριστικά της σοφιστικής και ποιοι οι κυριότεροι εκπρόσωποί της;

[Ενιαιές, 2002 -2003, Β']

3. α) Με ποια παραδείγματα μέσα από το παρακάτω απόσπασμα φαίνεται να υποστηρίζει ο Σωκράτης ότι η αρετή δεν είναι διδακτή;
- β) Εξηγήστε γιατί ο Σωκράτης υποστηρίζει αυτή τη θέση.

[Ενιάιες, 2001 -2002, Α']

Όταν όμως οι Αθηναίοι πρόκειται να σκεφτούν για όσα αναφέρονται στη διακυβέρνηση γενικά της πόλεως, όμοια τότε σηκώνεται και τους δίνει τη γνώμη του και οικοδόμος και χαλκιάς και σκυτοτόμος, έμπορος και ναυτικός, πλούσιος και φτωχός, ευγενής και άνθρωπος του λαού, και κανείς δεν τους μαλώνει γι' αυτό, όπως τους πριν, ότι χωρίς πουθενά να σπουδάσει, και ενώ δεν είχε δάσκαλο να τον διδάξει, σηκώνεται και θέλει να δίνει γνώμη· γιατί είναι φανερό, πως αυτό δεν το νομίζουν διδακτό. Και μη νομίζεις ότι μόνο στις δημόσιες υποθέσεις είναι έτσι· και στην ιδιωτική τους ζωή οι περισσότεροι ικανοί και άριστοι πολίτες μας δεν μπορούν να μεταδώσουν σε άλλους την αρετή ακριβώς που έχουν οι ίδιοι· να κι ο Περικλής, ο πατέρας τούτων δω των νεανίσκων, σε όσα ήταν δουλειά δασκάλων σπούδασε τα παιδιά του όμορφα και καλά, όσο για είναι όμως που ο ίδιος ξέρει και έχει, σ' αυτά ούτε ο ίδιος τους εκπαιδεύει ούτε τους παραδίνει σε άλλον να τους μορφώσει, αλλά μόνοι τους τριγυρίζουν εδώ κι εκεί και βόσκουν σαν τα ζώα που τ' αφήνουν ελεύθερα,

ίσως και συναντήσουν κάπου τυχαία την αρετή. Ακόμη να, και τον Κλεινία, το μικρότερο αδελφό τούτου εδώ του Αλκιβιάδη, που ο ίδιος ο Περικλής τον επιτροπεύει, επειδή φοβήθηκε γι' αυτόν μήπως δα τον χαλάσει ο Αλκιβιάδης, τον χώρισε από τούτον και παραδίνοντάς τον στον Αρίφρωνα τον μόρφωνε· πριν όμως περάσουν έξι μήνες του τον έστειλε πίσω ο Αρίφρων, γιατί δεν μπορούσε να τον ωφελήσει. Και άλλους πολλούς μπορώ να σου αναφέρω, που ενώ οι ίδιοι ήταν άνθρωπο με αξία, ποτέ τους κανένα δεν έκαμαν καλύτερο άνθρωπο ούτε δικό τους ούτε ξένο. Εγώ λοιπόν, Πρωταγόρα, έχοντας αυτά υπόψη μου δε νομίζω ότι η αρετή είναι διδακτή· μα επειδή σε ακούω να λες αυτά τα πράγματα, λυγίζω και φαντάζομαι πως κάτι σωστό λέγεις, γιατί πιστεύω πως εσένα σε δίδαξε πολλά η πείρα, ότι πολλά έχεις μάθει από σπουδές και πολλά άλλα μόνος σου έχεις ανακαλύψει. Αν μπορείς λοιπόν να μας δείξεις καθαρότερα ότι η αρετή είναι διδακτή, μη μας το αρνηθείς, απόδειξέ μας το.

4. Σε τι διαφέρει η διδασκαλία του Πρωταγόρα, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του στο πιο κάτω απόσπασμα, από τη διδασκαλία των άλλων σοφιστών;

[Ενιαίες, 2000-2001, Α']

- Και ο Πρωταγόρας, όταν άκουσε αυτά: Και συ, είπε, Σωκράτη, κάνεις την ερώτηση που πρέπει κι εγώ με χαρά απαντώ σε κείνους που σωστά ρωτούν. Ο Ιπποκράτης λοιπόν δε θα πάθει ερχόμενος κοντά μου ό,τι θα πάθαινε αν πήγαινε σε κανέναν άλλο σοφιστή· οι άλλοι, αλήθεια, βλάπτουν τους νέους· γιατί ενώ οι νέοι κοιτάζουν πώς να ξεφύγουν από τις ειδικές τεχνικές γνώσεις, τούτοι πάλι πίσω τους φέρνουν και τους ρίχνουν σ' αυτές, διδάσκοντάς τους τους λογαριασμούς και την αστρονομία και τη γεωμετρία και τη μουσική -την ώρα που έλεγε αυτά γύρισε το βλέμμα του στον Ιππία- ενώ κοντά μου θα μάθει μόνο αυτό για το οποίο ήλθε. Κι αυτό που διδάσκω είναι η σωφροσύνη για τα δικά του, πώς θα γίνει ικανότατος να την κατευθύνει και με τις πράξεις και με τους λόγους του. -Άραγε, είπα εγώ, καταλαβαίνω τι λες; Δίνεις, αλήθεια την εντύπωση ότι εννοείς την πολιτική τέχνη και ότι υπόσχεσαι πως μορφώνεις καλούς πολίτες. -Αυτή ακριβώς είναι, είπε η υπόσχεση που δίνω.

5. Σε τι εξυπηρετεί το διάλογο η δήλωση του Σωκράτη, στο πιο κάτω απόσπασμα, ότι πιστεύει πως η αρετή δεν είναι διδακτή; Ποια η τελική κατάληξη της συζήτησης όσον αφορά στο θέμα αυτό;

[Ενιαίες, 2000-2001, Α']

-Αλήθεια, είπα εγώ, όμορφη επινόηση έκαμες, αν βέβαια την έχεις κάμει κτήμα σου. Μιλώ έτσι γιατί θα πω σε σένα εκείνα ακριβώς που σκέπτομαι. Αυτό το πράγμα, Πρωταγόρα, εγώ δεν πίστευα ότι είναι διδακτό, την ώρα όμως που εσύ βεβαιώνεις το αντίθετο, δεν μπορώ να δυσπιστώ. Είναι όμως σωστό να πω τι με κάνει να νομίζω ότι αυτό το πράγμα δεν είναι διδακτό κι ούτε μπορούν άνθρωποι να το διαμορφώσουν σε άλλους ανθρώπους.

6. Ποιος είναι ο ρόλος της δίκης και της αιδούς σε μια κοινωνία, κατά τον Πρωταγόρα;

[Ενιαίες, 2000-2001, Β']

[Ενιαίες, 1998-1999, Β']

[Ενιαίες, 1992-1993, Α']

7. Πώς μέσα από το πιο κάτω κείμενο προσπαθεί ο Πρωταγόρας να αποδείξει το διδακτό της αρετής;

[Ενισχύει, 1999-2000, Α']

Όσο για το ζήτημα λοιπόν ότι εύλογα δέχονται οι Αθηναίοι κάθε άνδρα σύμβουλο σ' αυτή την αρετή, γιατί πιστεύουν ότι καθένας μετέχει σ' αυτήν, αυτά λέγω. Ότι όμως δεν πιστεύουν ότι η αρετή έρχεται από τη φύση ούτε από τύχη, αλλά διδάσκεται και τη φτάνει, όποιος τη φτάνει, με την επιμέλειά του, αυτό ύστερα από το πρώτο θέμα θα προσπαθήσω να σου αποδείξω. Γιατί για όσα κακά πιστεύουν οι άνθρωποι, ένας για τον άλλο, ότι τα έχουν από τη φύση, ή από τύχη, κανείς ούτε θυμώνει ούτε συμβουλεύει ούτε διδάσκει ούτε τιμωρεί όσους τα έχουν, για να πάψουν να είναι τέτοιοι, αλλά τους λυπούνται· τους άσχημους, λόγου χάρη, τους κοντούς ή αδύνατους ποιος είναι τόσο ανόητος ώστε να επιχειρεί να τους κάμει κάτι απ' αυτά που είπα; Γιατί ξέρουν, νομίζω, ότι από τη φύση και την τύχη έρχονται στους ανθρώπους οι καλές αυτές ιδιότητες και οι αντίθετές τους· όσα αγαθά όμως νομίζουν ότι τα αποκτούν οι άνθρωποι από επιμέλεια, άσκηση και διδασκαλία, όταν κανείς δεν τα έχει, αλλά έχει τ' αντίθετά τους κακά, γι' αυτά είναι που έχουμε και τους θυμούς και τις τιμωρίες και τις παραινέσεις.

Ένα από αυτά είναι η αδικία και η ασέβεια και με μια λέξη ό,τι είναι αντίθετο στην πολιτική αρετή· όπου λοιπόν καθένας θυμώνει με τον καθένα και τον νουθετεί, είναι φανερό πως αυτό γίνεται γιατί πιστεύουν ότι την αρετή αυτή την αποκτά κανείς με επιμέλεια και μάθηση.

8. Ποια διαφορά παρουσιάζει η πολιτική τέχνη / αρετή από τις λοιπές τέχνες; Τι αποδεικνύει η διαφορά αυτή, κατά το Σωκράτη, για το διδακτό ή μη της αρετής; Με ποια επιχειρήματα ο Πρωταγόρας αντικρούει το Σωκράτη και προσπαθεί να πείσει για το διδακτό της αρετής;

[Ενισχύει, 1999-2000, Β']

9. Ποιος είναι ο σκοπός του Πλάτωνα στον «Πρωταγόρα» αναφορικά με το διδακτό της αρετής; (έκταση μέχρι 10 γραμμές).

[Ενισχύει, 1997-1998, Α']

10. «Στον «Πρωταγόρα» του Πλάτωνα ο διάλογος αποτελεί μια δραματική αναμέτρηση της σωκρατικής με τη σοφιστική παιδεία». Εξηγήστε και σχολιάστε την πιο πάνω άποψη. (έκταση μέχρι 10 γραμμές).

[Ενισχύει, 1997-1998, Β']

11. «...καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω; Ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ πάντες μετεχόντων. Οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχουσιν...»

Με βάση το πιο πάνω απόσπασμα να αναπτύξετε σύντομα τα στοιχεία που δομούν μια ευνομούμενη πόλη.

[Εισαγωγικές, 2002 -2003, Α']

12. Οι τέχνες που δίδαξε ο Προμηθέας δεν έσωζαν από μόνες τους τον άνθρωπο. Γι' αυτό ακολούθησαν οι πολιτικές αρετές που έδωσε ο Δίας. Ποιες είναι αυτές οι αρετές και ποιο ρόλο διαδραματίζουν στη συγκρότηση μιας κοινωνίας; (έκταση μέχρι 10 γραμμές).

[Εισαγωγικές, 2000-2001]

13. Στο κεφ. Η του «Πρωταγόρα» σκιαγραφείται στο πρόσωπο του Πρωταγόρα η σοφιστική στάση και παιδεία. Δώστε τα κύρια χαρακτηριστικά της και διακρίνετέ τα από τα ανάλογα της σωκρατικής στάσης και παιδείας.

[Εισαγωγικές, 1997-1998]

14. Με αφορμή το πιο κάτω απόσπασμα και με βάση τη σχετική συζήτηση στον πλατωνικό διάλογο «Πρωταγόρας» να αναπτύξετε με συντομία (8 - 10 γραμμές) τη θέση του Πρωταγόρα και του Σωκράτη αναφορικά με τη σχέση των μερών της αρετής αναμεταξύ τους και προς την ίδια την αρετή.

[Εισαγωγικές, 1995-1996]

«Πώς είπα (ενν. είναι η αρετή και τα μέρη της); Όπως είναι μέρη τα μέρη τα μέρη του προσώπου, το στόμα και η μύτη και τα μάτια και τα αυτιά, ή όπως τα μέρη του χρυσού, που δεν διαφέρουν το ένα από το άλλο, αναμεταξύ τους και από το σύνολο, παρά μόνο στο μέγεθος ή στη μικρότητα;»

1. Ποιος είναι ο ρόλος και η αδυναμία της αγωγής κατά τον Πρωταγόρα στον ομώνυμο πλατωνικό διάλογο;
2. Πώς τοποθετεί το θέμα ο Σωκράτης σε άλλο μέρος του διαλόγου;
3. Στο κεφ. Δ ποιους ορισμούς για το σοφιστή δίνει ο Ιπποκράτης και ποιες ατέλειες παρουσιάζουν;
4. Με βάση το κείμενο του Πρωταγόρα ποια η θέση των πολλών στη σχέση σωφροσύνης - δικαιοσύνης;
5. Τι θέλει ν' αποδείξει ο Σωκράτης ελέγχοντας αυτή τη θέση των πολλών ανθρώπων;

«Ξέρεις όμως, Πρωταγόρα, ότι ο πολύς κόσμος δε δέχονται ό,τι εγώ και συ υποστηρίζουν, αντίθετα, ότι πολλοί, ενώ γνωρίζουν τα άριστα, δε θέλουν να τα πράττουν, αν και είναι στο χέρι τους, αλλά πράττουν άλλα· και όσους εγώ ρώτησα για ποια αιτία γίνεται αυτό, μου απάντησαν ότι αυτοί που κάνουν αυτά τα πράγματα τα κάνουν, γιατί τους νικά η ηδονή ή η λύπη, η γιατί κυριαρχεί σ' αυτούς κάποιος απ' αυτά που έλεγα πριν λίγο».

6. Σωκρατική - σοφιστική παιδεία· αναφέρετε δύο σημαντικές διαφορές τους.
7. Με ποια μέσα και μαθήματα προσπαθούσαν οι Αθηναίοι να κάνουν τους νέους ενάρετους καθώς μας παραδίδει ο Πλάτων στον Πρωταγόρα;
8. Τι ήταν η σοφιστική παιδεία και σε τι κυρίως απέβλεπε;
9. Το βασικότερο στοιχείο για τον κάθε ζωντανό οργανισμό είναι η επιβίωσή του· ποιος, σύμφωνα με το μύθο του Πρωταγόρα, εξασφάλισε στον άνθρωπο την επιβίωσή του και πώς;
10. Ποια η γνώμη του Πρωταγόρα για την αρετή στο απόσπασμα που ακολουθεί; Ποια η γνώμη του Σωκράτη για τι ίδιο θέμα; Αναφέρετε δύο διαφορές Σωκράτη - Πρωταγόρα.

- Και ο Πρωταγόρας, όταν άκουσε αυτά: Και συ, είπε, Σωκράτη, κάνεις την ερώτηση που πρέπει κι εγώ με χαρά απαντώ σε κείνους που σωστά ρωτούν. Ο Ιπποκράτης λοιπόν δε θα πάθει ερχόμενος κοντά μου ό,τι θα πάθαινε αν πήγαινε σε κανέναν άλλο σοφιστή· οι άλλοι, αλήθεια, βλάπτουν τους νέους· γιατί ενώ οι νέοι κοιτάζουν πώς να ξεφύγουν από τις ειδικές τεχνικές γνώσεις, τούτοι πάλι πίσω τους φέρνουν και τους ρίχνουν σ' αυτές, διδάσκοντάς τους τους λογαριασμούς και την αστρονομία και τη γεωμετρία και τη μουσική -την ώρα που έλεγε αυτά γύρισε το βλέμμα του στον Ιππία- ενώ κοντά μου θα μάθει μόνο αυτό για το οποίο ήλθε. Κι αυτό που διδάσκω είναι η σωφροσύνη για τα δικά του, πώς θα γίνει ικανότατος να την κατευθύνει και με τις πράξεις και με τους λόγους του. -Άραγε, είπα εγώ, καταλαβαίνω τι λες; Δίνεις, αλήθεια την εντύπωση ότι εννοείς την πολιτική τέχνη και ότι υπόσχεσαι πως μορφώνεις καλούς πολίτες. -Αυτή ακριβώς είναι, είπε η υπόσχεση που δίνω.

11. Ποιες οι κυριότερες απόψεις του Πλάτωνα για την αρετή, όπως εκφράζονται στο διάλογο «Πρωταγόρας».
12. α) Πώς παρουσιάζει στο πιο κάτω απόσπασμα την αρετή ο Πρωταγόρας;
β) Ποιες αδυναμίες έχει αυτή η θέση και γιατί δε γίνεται αποδεκτή από το Σωκράτη;

Έτσι να νομίζεις και τώρα, ότι όποιος σου φαίνεται αδικότατος άνθρωπος μέσα σε ανθρώπους αναθρεμμένους με νόμους, είναι δίκαιος και τεχνίτης αυτού του πράγματος, αν πρόκειται να τον συγκρίνουμε με ανθρώπους που ούτε παιδεία έχουν, ούτε δικαστήρια, ούτε νόμους, ούτε κανένα καταναγκασμό που να τους υποχρεώνει να φροντίζουν για την αρετή, αλλά είναι άγριοι σαν αυτούς που μας παρουσίασε πέρσι στα Λήνια ο Φερεκράτης. Αν, αλήθεια, ήσουν ανάμεσα σε τέτοιους ανθρώπους, όπως μισάνθρωποι σε κείνο το «χορό» της κωμωδίας, θα σου άρεσε πολύ να συναντούσες τον Ευρυβάτη και τον Φρυνώνδα, και θα θρηνολογούσες νοσταλγώντας την πονηρία των εδώ ανθρώπων· τώρα όμως, Σωκράτη, χαίρεσαι άνετα το αγαθό αυτό, γιατί όλοι είναι δάσκαλοι της αρετής, όσο μπορούν ο καθένας, και συ νομίζεις πως κανείς δεν τη διδάσκει.

13. Τι υποστηρίζει με τα πιο κάτω ο Πρωταγόρας και πώς σχολιάζετε τη θέση του;

Έτσι να νομίζεις και τώρα, ότι όποιος σου φαίνεται αδικότατος άνθρωπος μέσα σε ανθρώπους αναθρεμμένους με νόμους, είναι δίκαιος και τεχνίτης αυτού του πράγματος, αν πρόκειται να τον συγκρίνουμε με ανθρώπους που ούτε παιδεία έχουν, ούτε δικαστήρια, ούτε νόμους, ούτε κανένα καταναγκασμό που να τους υποχρεώνει να φροντίζουν για την αρετή, αλλά είναι άγριοι σαν αυτούς που μας παρουσίασε πέρσι στα Λήνια ο Φερεκράτης.

14. Σχολιάστε την πιο κάτω άποψη του Σωκράτη έχοντας υπόψη τη βασική αρχή της διδασκαλίας του: «Ἡ ἀρετὴ εἶναι γνῶσις καὶ ἐπιστήμη».

-Αλήθεια, είπα εγώ, όμορφη επινόηση έκαμες, αν βέβαια την έχεις κάμει κτήμα σου. Μιλώ έτσι γιατί θα πω σε σένα εκείνα ακριβώς που σκέπτομαι. Αυτό το πράγμα, Πρωταγόρα, εγώ δεν πίστευα ότι είναι διδακτό, την ώρα όμως που εσύ βεβαιώνεις το αντίθετο, δεν μπορώ να δυσπιστώ. Είναι όμως σωστό να πω τι με κάνει να νομίζω ότι αυτό το πράγμα δεν είναι διδακτό κι ούτε μπορούν άνθρωποι να το διαμορφώσουν σε άλλους ανθρώπους.